

Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Düzeyinin Ekonomik Suçlarla İlişkisi (1997-2007)

Serdar BUDAK

Birol ÇETİN¹

Gaziosmanpaşa Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü

Özet

Bu çalışmada 1997-2007 yılları arasında özellikle İcra İflas Kanunu'na muhalefet suçlarıyla ekonomik gelişmişlik düzeyi arasında bir ilişki olup olmadığı incelenmeye çalışılmıştır. Ekonomik gelişmişlik düzeyi ile ilgili çalışmaların düzenli bir seri oluşturacak seviyede olmaması mukayesenin grafikler üzerinden yapılmasını zorunlu kılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ekonomik suçlar, İcra İflas Kanunu'na muhalefet, ekonomik gelişmişlik düzeyi

The Relationship Between Socio-Economic Development Level and Economic Crimes (1997-2007)

Abstract

In this paper, especially, whether there is a linkage between opposition to bankruptcy and enforcement law and economic development for the period 1997-2007 is tried to be investigated. The insufficiency of the studies concerning economic development in constituting a regular series necessitates making comparison through figures.

Key Words: Economic Crimes, Opposition to the Bankruptcy, The level of economic development

---

¹E-Posta: bctin@gop.edu.tr.

GİRİŞ

Gelişen teknoloji ve ekonomik koşulların gün geçtikçe değişmesi ile birlikte suçla mücadele de alınan önlemler yetersiz kalmakta, kara para aklama, uyuşturucu ve organ ticareti gibi suçlar artık ulusal değil, uluslar arası seviyede işlenmektedir. Bu durum ekonomik suçlarla mücadelede devletlerin etkisini azaltmakta ve çözümün uluslar arası bir boyuta taşınmasını zorunlu kılmaktadır.

Geleneksel suçlardan farklı olarak ekonomik suç kavramı her ne kadar 20. yüzyılda ortaya çıkmış görünse de, tarihin ilk devirlerinden bu yana var olduğu bilinmektedir. Günümüzde ise devletlerin ekonomik yapılarını saydamlaştırmadığı sürece devam edeceği anlaşılmaktadır.

Bu çalışmada Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) tarafından 2003 yılında yayınlanan, İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması ile İcra ve İflas Kanunu'na Muhalefet (İİKM) ve dolandırıcılık suçlarının, grafikler aracılığı ile karşılaştırılması yapılmış, illerin ve bölgelerin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi ile ekonomik suç ilişkisi incelenmiştir. Türkiye İstatistik Kurumu'nun hazırlamış olduğu adalet istatistikleri en son 2007 yılını kapsadığından çalışmamızda bu tarihten sonrasına yer verilememiştir.

EKONOMİK SUÇ

Ekonomik suç kavramı 1929 ekonomik bunalımı ile birlikte ortaya atılmış ve 1940 yılında Sutherland'ın "Beyaz Yaka Suçları" isimli makalesiyle literatürde yer almaya başlamıştır. Sutherland'a göre üst sınıf olarak nitelendirilen statü sahibi insanların işledikleri suçlar "beyaz yaka suçları" olarak nitelendirilmektedir.

Herbert Edelhertz beyaz yaka suçlarını, fiziksel olmayan yollarla ve kurnazlıkla para, mülk kaybindan kaçınmak ya da işyerinde buldukları konumları kullanarak kendilerine bir takım avantajlar sağlamak olarak tanımlarken; Gilbert Geis ise bu kavramı 'üst dünya suçluluğu' olarak adlandırmakta ve klasik suçları işleyenler ile üst dünya suçlarının işleyenlerin mesleki konumlarına dikkat çekmektedir. Bu konuda çalışma yapan birçok araştırmacı "mesleki suç" kavramını gündeme getirmekte ve bu tür suçların iş yerinde bulunulan statünün avantajlarını kullanarak yasaların ihlal edildiğini belirtmektedirler (İçli, 2004, s. 252-253).

Ekonomik suçların iktisadi boyutu ele alındığında ise durumun ciddiyeti daha net görülmektedir. 1990 yılında Birleşmiş milletler tarafından yayınlanan bir rapor, anılan yıl itibariyle uyuşturucu kaçakçılığının dünya gayrisafihâsılâsının yaklaşık olarak %10'unu oluşturduğunu, ekonomik

suçların günlük olarak bir milyar doları aştığını ileri sürmektedir (Gündüz, 2009, s. 254).

Dünyadaki ekonomik suçlar kriminolojik açıdan, iki gruba ayrılmaktadır. Bunlardan ilki Anglo-Amerikan ve Alman yazarların ileri sürdüğü görüştür. Bu görüşe göre, ekonomik suçları işleyen kişiler, mesleklerini icra ederken ortaya çıkan hukuki boşlukları istismar edip, daha sonra bu istismarı alışkanlık haline dönüşmektedirler. Bu tip insanlar normal hayatlarında dürüst ve kanunlara riayet eden insanlardır. Ancak mesleklerini icra ederken kendi kişisel çıkarları ya da sahibi olmadıkları halde, çalıştıkları firmanın çıkarlarını ön planda tutarak kanunları ihlal edebilirler. İkinci görüş ise, genellikle Fransız yazarlar tarafından savunulan görüştür. Onlara göre ekonomik suçlar; mesleki olarak bir anlam ifade etmemektedir. Yani, ekonomik suç işlemek için illa bir meslek sahibi olmak gerekmemektedir. Ticari ve ekonomik açıdan yapılan her türlü işlem, eğer kanun dışı ise ekonomik suç olarak tanımlanabilmektedir. (Erman, 1992).

EKONOMİK SUÇ VE SOSYO EKONOMİK GELİŞMİŞLİK

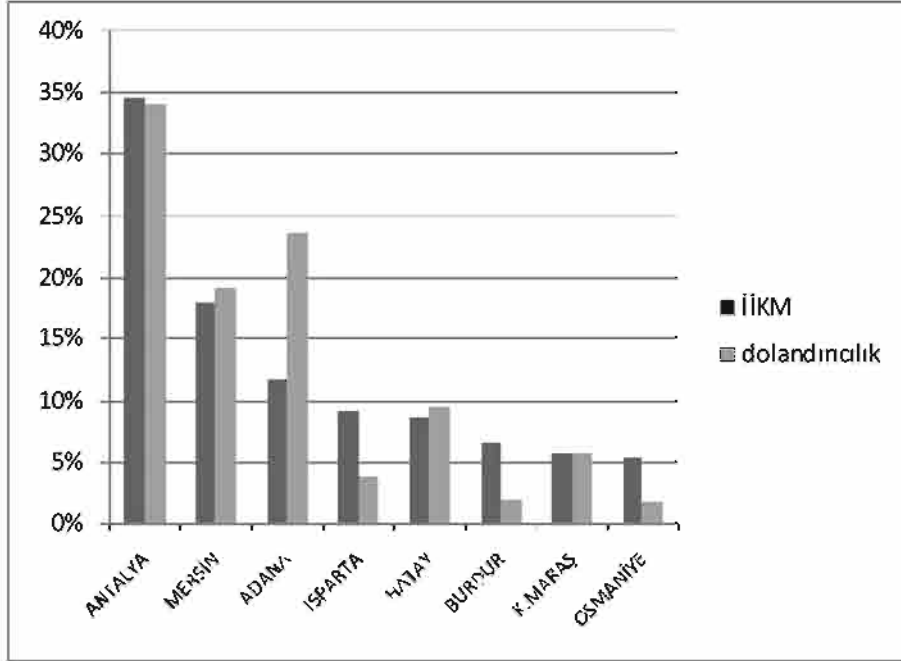
Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) tarafından 2003 yılında yayınlanan İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırmasında, ülkemizde bulunan 81 il, demografik, istihdam, eğitim, sağlık, sanayi, tarım, inşaat, mali ve altyapı gibi başlıklar altında kullanılan 58 değişken ile temel bileşenler analizi tekniği kullanılarak gelişmişlik düzeylerine göre beş kademe olarak sıralandırılmıştır.

Çalışmamızda İİKM ve dolandırıcılık suçu verilerinin, DPT tarafından 2003 yılında yayınlanan sosyo-ekonomik gelişmişlik endeksi verileri ile coğrafi bölgeler bakımından karşılaştırılması yapılarak incelenmiştir. Bu kapsamda 1997-2007 yıllarına ait İİKM (İcra ve İflas Kanununa Muhalet) ve dolandırıcılık suçlarından hüküm giymiş hükümlü sayıları toplamı, bölgesel bazda yüzde olarak ortaya çıkarılmış ve sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyleri ile karşılaştırılma yapılarak, gelişmişlik düzeylerinin ekonomik suçlara bir etkisinin olup olmadığı ortaya konmaya çalışılmıştır.

Akdeniz Bölgesi

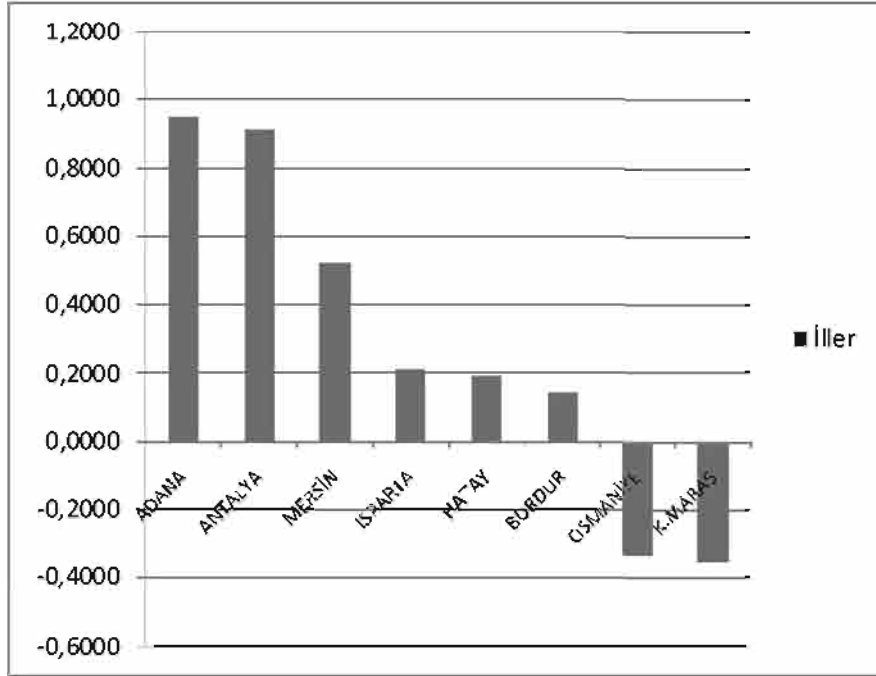
Sosyo-Ekonomik gelişmişlik düzeyi açısından Türkiye genelinde 4. sırada yer alan Akdeniz Bölgesi'nin 1997-2007 yılları arasında İİKM ve dolandırıcılık suçlarından hüküm giymiş kişiler açısından iller itibarıyla sıralaması aşağıdaki grafikte gösterilmiştir (Dinçer ve diğ., 2003).

Grafik1. Akdeniz Bölgesi İİKİ ve Dolandırıcılık Hükümlü Oranları Sıralaması

Bölgenin sosyo-ekonomik gelişmişlik endeksine göre en gelişmiş ilinden en az gelişmiş iline doğru olan sıralama Grafik 2'de gösterilmiştir.

Grafik 2. Akdeniz Bölgesi Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi Değerleri

Kaynak: Dinçer ve diğ., 2003

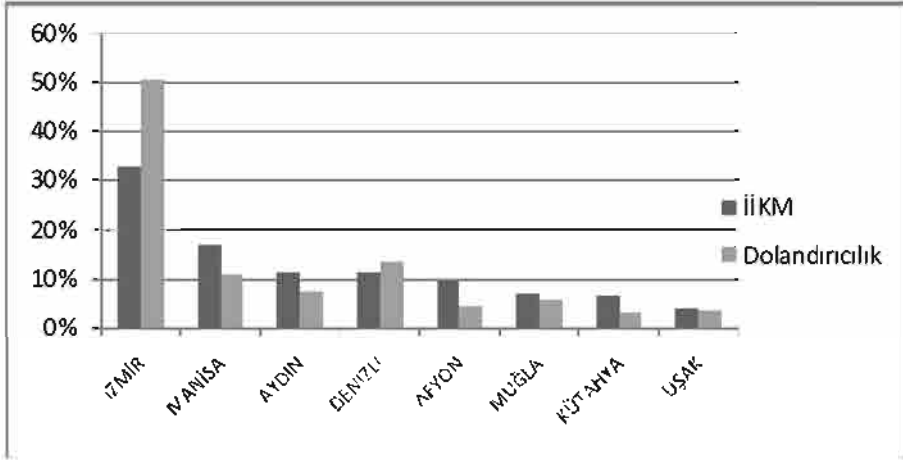
Her iki grafik incelendiğinde hükümlü oranında her iki suç türünde Antalya ilinin ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Antalya sosyo-ekonomik gelişmişlik endeksine göre bölgenin 2. gelişmiş ilidir. Grafik 2'ye göre bölgenin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi açısından en gelişmiş üç ili Adana, Antalya ve Mersin, Grafik 1'de görülen her iki suç oranında en yüksek düzeye sahip olduğu görülmektedir.

Bölgenin gelişmişlik düzeyi en düşük illeri olan Osmaniye ve Kahramanmaraş da, benzer şekilde her iki suç türü hükümlü oranlarında en düşük orana sahiptir.

Ege Bölgesi

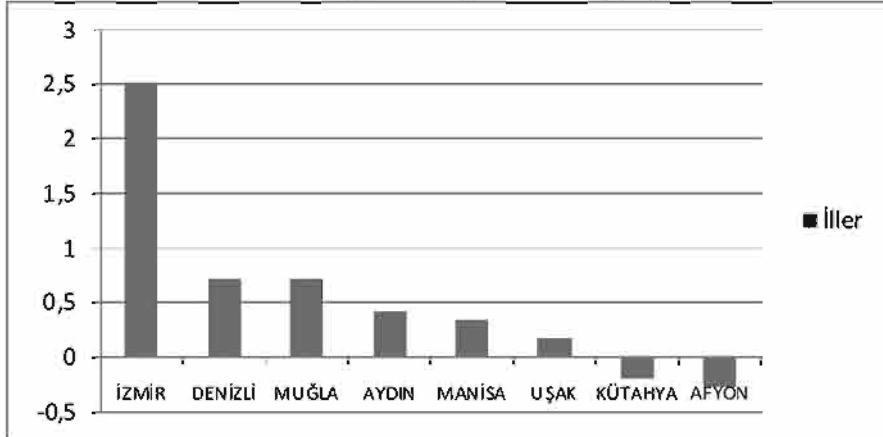
Sosyo-Ekonomik gelişmişlik düzeyi açısından Türkiye genelinde 2. sırada yer alan Ege Bölgesi'nin 1997-2007 yılları arasında İKİM ve dolandırıcılık suçundan hüküm giymiş kişilerin toplamı, İKİM suçu baz alınarak en yüksek yüzdeden en küçüğe doğru sıralaması aşağıdaki grafikte gösterilmiştir (Dinçer ve diğ., 2003).

Grafik 3. Ege Bölgesi İİKМ ve Dolandırıcılık Hükümlü Oranları Sıralaması

Bölgenin sosyo-ekonomik gelişmişlik endeksine göre en gelişmiş ilinden en az gelişmiş iline doğru olan sıralama Grafik 4'de gösterilmiştir.

Grafik 4. Ege Bölgesi Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi Değerleri

Kaynak: Dinçer ve diğ. 2003

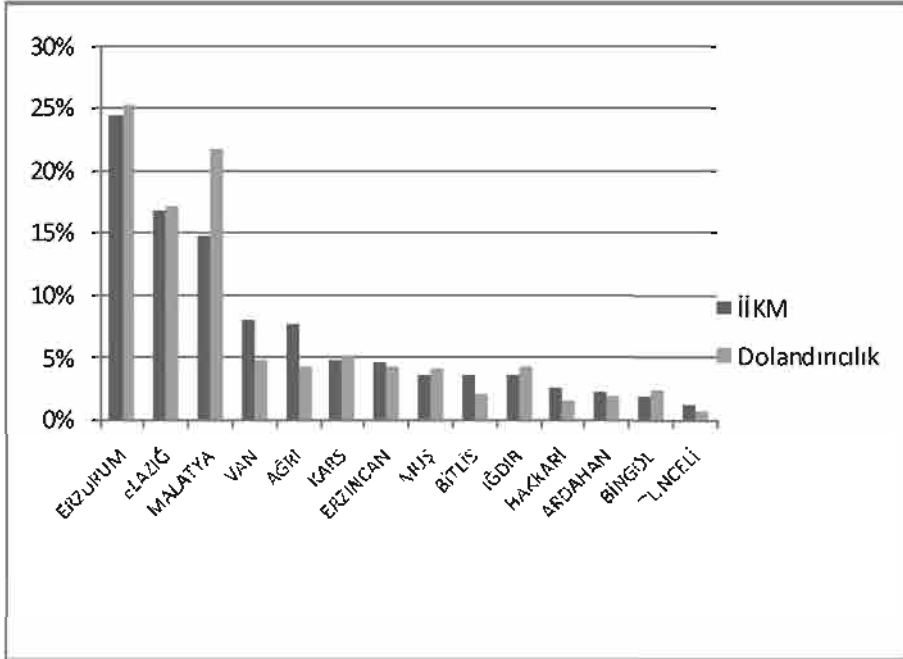
Her iki grafikte bölgenin sosyo-ekonomik olarak en gelişmiş ili olan İzmir'in, her iki suç türünde de en yüksek orana sahip olduğu görülmektedir. Bölgenin 4. Gelişmiş ili olan Aydın'ın İİKМ suçu hükümlüleri bakımından 2. dolandırıcılık suçu bakımından ise 3. Sırada yer alması dikkat çekici bir durum olarak gözlenmektedir. Bölgenin diğer illerinde ise Kütahya ili

haricinde sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyleri ve hükümlü oranları arasında farklılıklar olduğu söylenebilir.

Doğu Anadolu Bölgesi

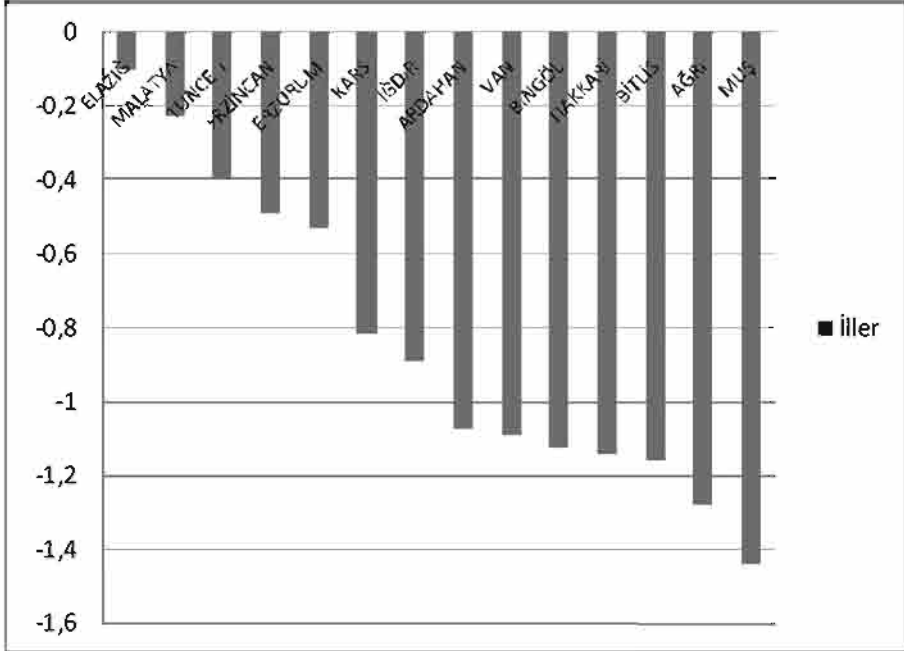
Sosyo-Ekonomik gelişmişlik düzeyi açısından ülkemizin son sırasında yer alan Doğu Anadolu Bölgesi'nin 1997-2007 yılları arasında İİKM ve dolandırıcılık suçundan hüküm giymiş kişilerin toplamı, İİKM suçu baz alınarak en yüksek yüzdeden en küçüğe doğru sıralaması aşağıdaki grafikte gösterilmiştir (Dinçer ve ark. 2003).

Grafik 5. Doğu Anadolu Bölgesi İİKM ve Dolandırıcılık Hükümlü Oranları Sıralaması

Bölgenin sosyo-ekonomik gelişmişlik endeksine göre en gelişmiş ilinden en az gelişmiş iline doğru olan sıralama Grafik 3.6'da gösterilmiştir.

Grafik 6. Doğu Anadolu Bölgesi Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi Değerleri

Kaynak: Dinçer ve diğ. 2003

Grafik 5 göre her iki suç türünde de en yüksek hükümlü oranına sahip olan Erzurum ilinin, sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında bölgenin 5. Sırasında yer aldığı görülmektedir. Endekse göre bölgenin en gelişmiş ili olan Elazığ İİKM suçunda 2. Dolandırıcılık suçunda ise oran olarak en yüksek 3. Sıralamaya sahip olduğu görülmektedir. Grafiklerde dikkat çekici olan bir başka husus ise gelişmişlik sıralamasında 3. Sırada yer alan Tunceli ilinin, Grafik 5'te gösterilen her iki suçun hükümlü oranlarında en düşük dereceye sahip olmasıdır. Her iki grafikte görüldüğü üzere Kars ili haricinde sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasının, hükümlü oranı sıralamasıyla bir ilişkisi görülmemektedir.

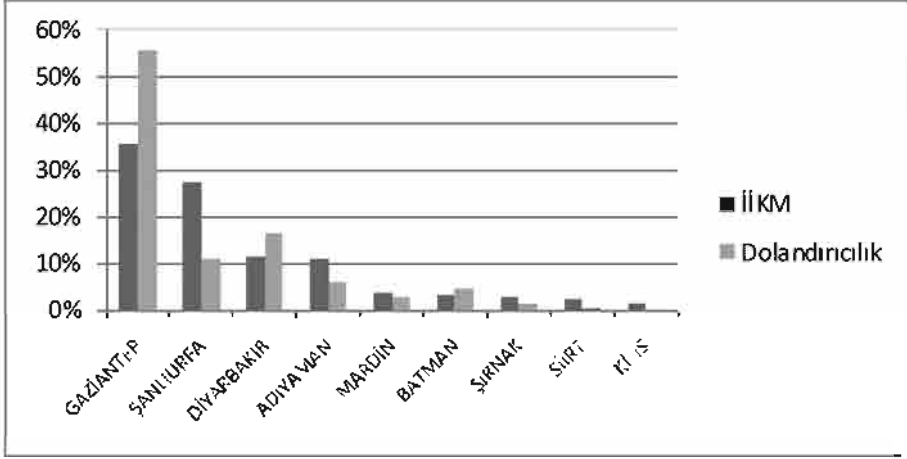
Güneydoğu Anadolu Bölgesi

Sosyo-Ekonomik gelişmişlik düzeyi açısından Türkiye genelinde 6. sırada yer alan Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin 1997-2007 yılları arasında İİKM ve dolandırıcılık suçundan hüküm giymiş kişilerin toplamı, İİKM suçu

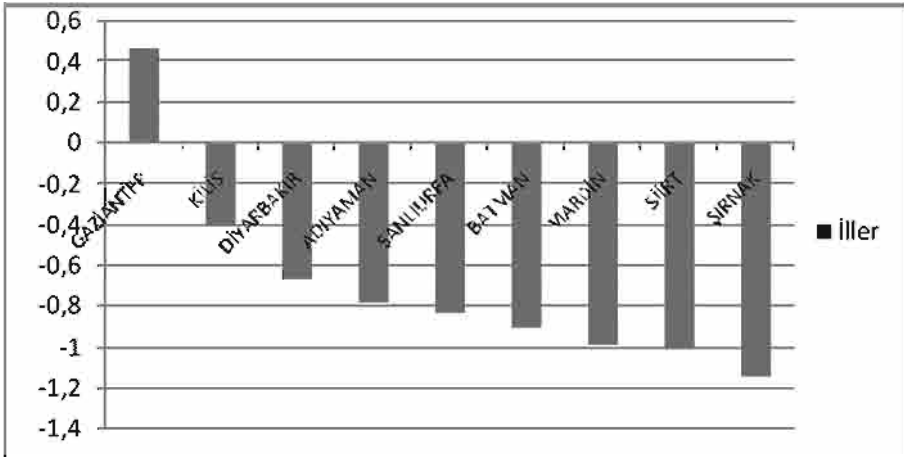
baz alınarak en yüksek yüzdeden en küçüğe doğru sıralaması aşağıdaki grafikte gösterilmiştir (Dinçer ve diğ., 2003).

Grafik 7. Güneydoğu Anadolu Bölgesi İİKM ve Dolandırıcılık Hükümlü Oranları Sıralaması

Bölgenin sosyo-ekonomik gelişmişlik endeksine göre en gelişmiş ilinden en az gelişmiş iline doğru olan sıralama Grafik 8'de gösterilmiştir.

Grafik 8. Güneydoğu Anadolu Bölgesi Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi Değerleri

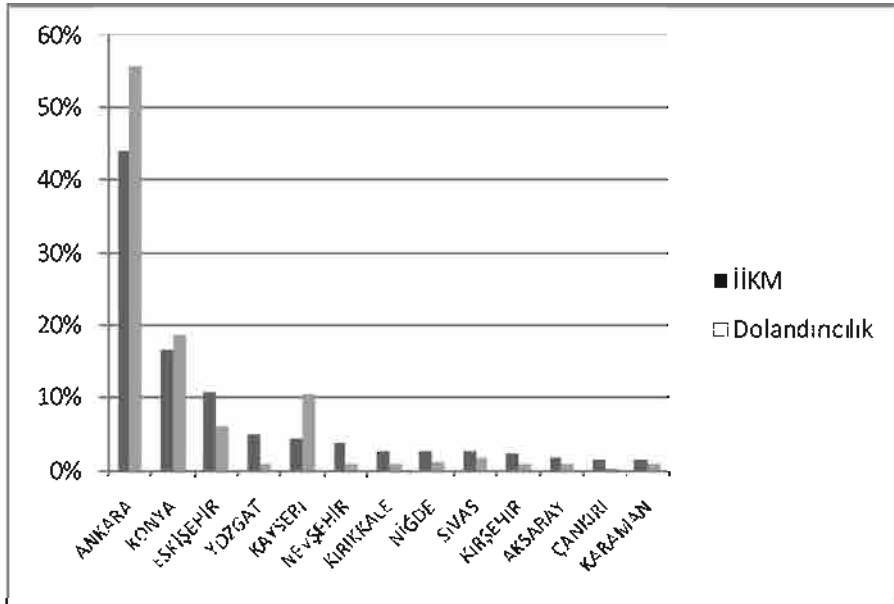
Kaynak: Dinçer ve diğ., 2003

Grafik 7'ye göre bölgenin her iki suç türünde de en yüksek orana sahip olan ili Gaziantep'in, Sosyo-Ekonomik gelişmişlik endeksi sıralamasında bölgenin en gelişmiş ili olduğu görülmektedir. Bölgede Doğu Anadolu Bölgesine benzer şekilde en düşük hükümlü oranına sahip olan Kilis ili gelişmişlik endeksi sıralamasında ise 2.sırada yer aldığı görülmektedir. Ayrıca bölgede hükümlü oranı sıralaması ve gelişmişlik endeksi sıralamasında benzerlikler olduğu görülmektedir.

İç Anadolu Bölgesi

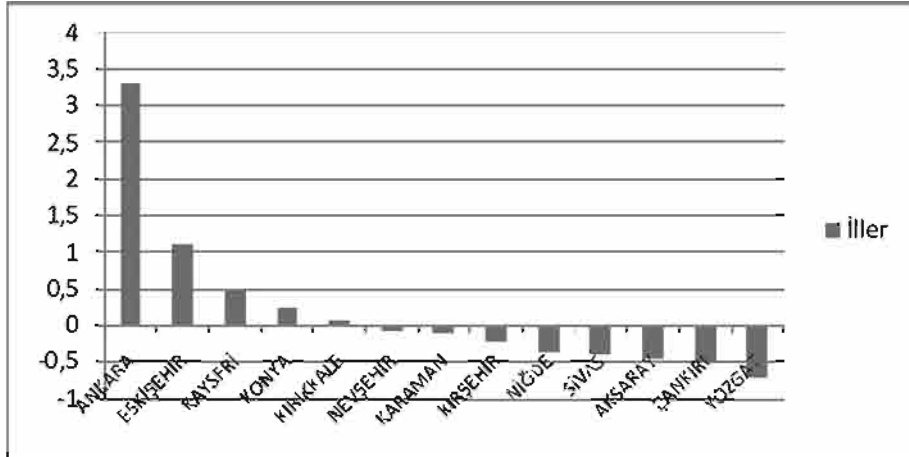
Sosyo-Ekonomik gelişmişlik düzeyi açısından Türkiye genelinde 3. sırada yer alan İç Anadolu Bölgesi'nin 1997-2007 yılları arasında İİKM ve dolandırıcılık suçundan hüküm giymiş kişilerin toplamı, İİKM suçu baz alınarak en yüksek yüzdeden en küçüğe doğru sıralaması aşağıdaki grafikte gösterilmiştir (Dinçer ve diğ., 2003).

Grafik 9. İç Anadolu Bölgesi İİKM ve Dolandırıcılık Hükümlü Oranları Sıralaması

Bölgenin sosyo-ekonomik gelişmişlik endeksine göre en gelişmiş ilinden en az gelişmiş iline doğru olan sıralama Grafik 8'de gösterilmiştir

Grafik 10. İç Anadolu Bölgesi Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi Değerleri

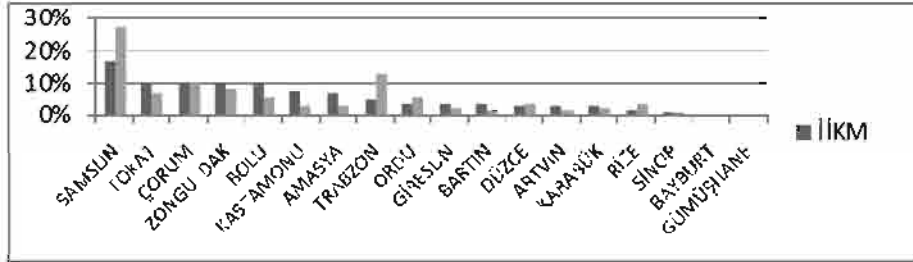
Kaynak: Dinçer ve diğ., 2003

Grafik 9'a göre bölgenin en yüksek hükümlü oranına sahip 4 ili (kayseri ili İİKİM suçu 5. Sırada olmasına rağmen dolandırıcılık suçunda 3. Sırada yer almaktadır.) sosyo-ekonomik gelişmişlik endeksi düzeylerine göre de il dört sırada yer aldıkları görülmektedir. Bölgenin diğer illerinin her iki grafikte sıralamanın farklı olmasına rağmen hem suç oranlarında hemde gelişmişlik endekslerinde benzerlik gösterdiği söylenebilir.

Karadeniz Bölgesi

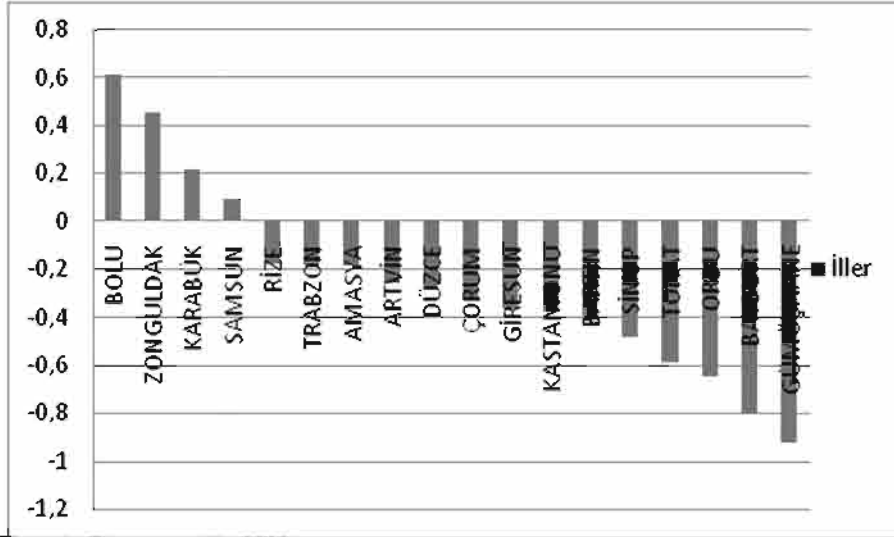
Sosyo-Ekonomik gelişmişlik düzeyi açısından Türkiye genelinde 5. sırada yer alan Karadeniz Bölgesi'nin 1997-2007 yılları arasında İİKİM ve dolandırıcılık suçundan hüküm giymiş kişilerin toplamı, İİKİM suçu baz alınarak en yüksek yüzdeden en küçüğe doğru sıralaması aşağıdaki grafikte gösterilmiştir (Dinçer ve diğ., 2003).

Grafik 11. Karadeniz Bölgesi İİKİM ve Dolandırıcılık Hükümlü Oranları Sıralaması

Bölgenin sosyo-ekonomik gelişmişlik endeksine göre en gelişmiş ilinden en az gelişmiş iline doğru olan sıralama Grafik 12'de gösterilmiştir.

Grafik 12. Karadeniz Bölgesi Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi Değerleri

Kaynak: Dinçer ve diğ., 2003

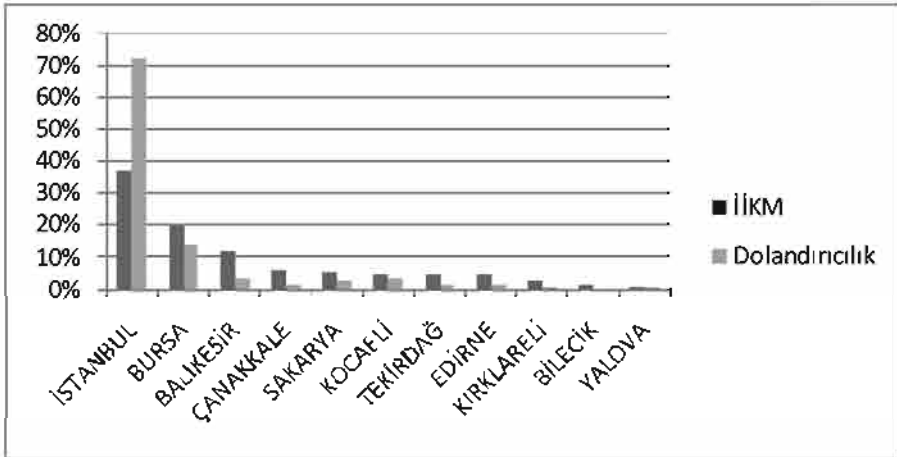
Grafik 11'e göre Karadeniz Bölgesi her iki suç türü hükümlü dağılımında en yüksek orana sahip olan ilin Samsun olduğu görülmektedir. Bu durumun sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında farklı olduğu ve en gelişmiş ilin Bolu ili görülmektedir. Tokat ili ise sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında sonlarda yer alırken, hükümlü oranlarında 2. sırada yer alması dikkate değer bir durum olarak gözlemlenmektedir. Ayrıca

bölgenin en az gelişmiş iki ili Bayburt ve Gümüşhane, hükümlü oranında da son iki sırada yer almıştır. Dikkat çeken bir başka husus ise suç türlerinden biri olan dolandırıcılıkta Trabzon ilinin yüksek bir orana sahip olmasıdır.

Marmara Bölgesi

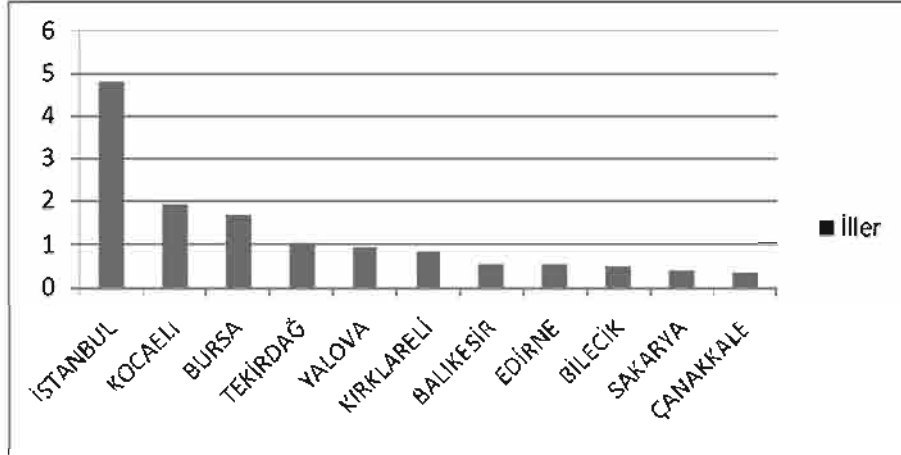
Sosyo-Ekonomik gelişmişlik düzeyi açısından ülkemizin ilk sırasında yer alan Marmara Bölgesi'nin 1997-2007 yılları arasında İİKİM ve dolandırıcılık suçundan hüküm giymiş kişilerin toplamı, İİKİM suçu baz alınarak en yüksek yüzdeden en küçüğe doğru sıralaması aşağıdaki grafikte gösterilmiştir (Dinçer ve diğ., 2003).

Grafik 13. Marmara Bölgesi İİKİM ve Dolandırıcılık Hükümlü Oranları Sıralaması

Bölgenin sosyo-ekonomik gelişmişlik endeksine göre en gelişmiş ilinden en az gelişmiş iline doğru olan sıralama Grafik 14'de gösterilmiştir.

Grafik 14. Marmara Bölgesi Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi Değerleri

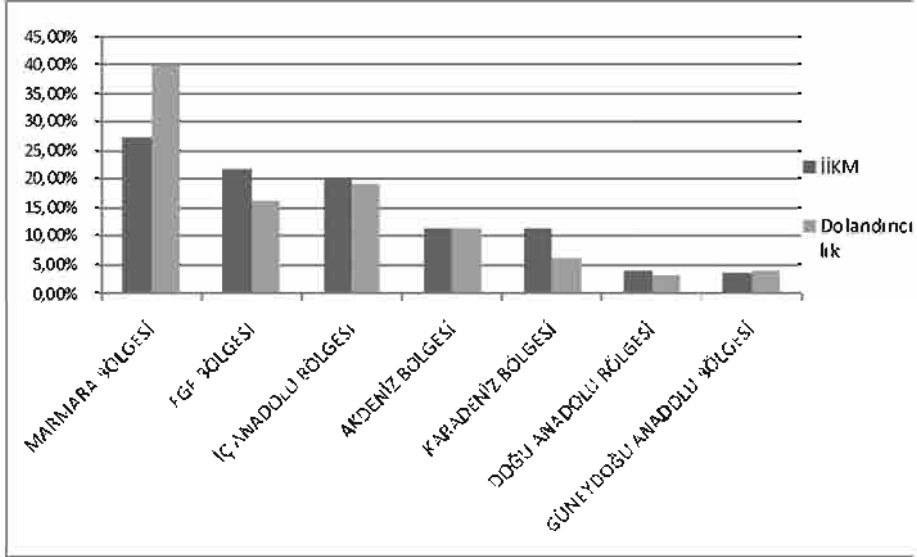
Kaynak: Dinçer ve diğ., 2003

Sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında bölgenin ilk sırasında yer alan İstanbul, özellikle dolandırıcılık suçu olmak üzere hükümlü oranında da ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Bölgenin hükümlü oranı açısından ikinci sırada yer alan Bursa ili, gelişmişlik sıralamasında 3. Sırada yer aldığı görülmektedir. Bölgenin diğer illeri ise birbirine benzer şekilde hükümlü oranına ve gelişmişlik düzeyine sahiptir.

Coğrafi Bölgeler İle Türkiye Dağılımı

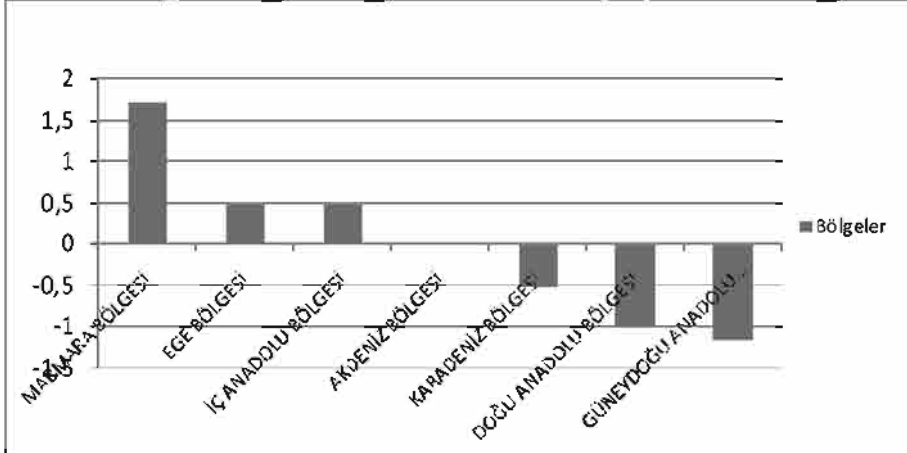
Ülkemizdeki yedi coğrafi bölgede bulunan illerin hükümlü oranları ve sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyleri önceki başlıklar altında incelenmiştir. Ancak Türkiye genelinde hükümlü oranları ve sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi arasındaki ilişki olup olmadığını daha açık bir şekilde ortaya koymak amacıyla bölgeler bazında hükümlü oranları ve sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeylerinin karşılaştırılması düşünülmüştür. Buna göre hükümlü oranlarının İİKM suçu baz alınması suretiyle sıralaması yapılmış ve gelişmişlik endeksi sıralamasıyla karşılaştırılmıştır.

Grafik 15. Coğrafi Bölgeler İİKİM ve Dolandırıcılık Hükümlü Oranları Sıralaması

Bölgelerin sosyo-ekonomik gelişmişlik endeksine göre en gelişmiş bölgeden en az gelişmiş bölgesine doğru olan sıralama Grafik 16'de gösterilmiştir.

Grafik 16. Coğrafi Bölgeler Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi Değerleri

Kaynak: Dincer ve diğ., 2003

Grafik 14'e göre sosyo-ekonomik gelişmişlik endeksi açısından Marmara Bölgesi ülkemizin en gelişmiş bölgesidir. Grafik 15'e göre ise yine Marmara Bölgesi her iki suç türünde hükümlü oranı olarak da ilk sırada yer almaktadır. Ülkemizin gelişmişlik endeksine göre en az gelişmiş bölgesi olan Doğu Anadolu Bölgesi benzer şekilde hükümlü oranında en düşük orana sahiptir. Her iki grafikte görüldüğü üzere hem sosyo-ekonomik gelişmişlik endeksi hem de hükümlü oranları sıralamasında bölgelerin birbirine benzer şekilde sıralandığı görülmektedir. Bu durumu özetlemek gerekirse, bölgelerin gelişmişlik düzeyi ile İİKM ve dolandırıcılık suçlarından oluşan ekonomik suçlar arasında doğru orantılı bir ilişki olduğu söylenebilir.

SONUÇ

Bölgelerin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyine göre incelendiğinde, bazı bölge illerinde gelişmişlik düzeyi ile hükümlü oranları sıralamasında farklılık gözlenmiş olsa da, genel olarak sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi bakımından öne çıkan illerin bu iki suç türünden hükümlü oranlarının yüksek olduğu görülmüştür. Benzer şekilde bölgeler genelinde, sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması ile hükümlü oranları sıralaması özellikle İİKM suçunda büyük benzerlik oluşturduğu görülmektedir. Sonuç olarak bölgesel anlamda sosyo-ekonomik gelişmişlik ve hükümlü, dolayısıyla suç ilişkisinin doğru orantılı olduğunun bir göstergesi olabilir.

KAYNAKLAR

- Dinçer B. ve Özaslan M. & Kavasoglu T. (2003) İllerin ve Bölgelerin Sosyo- Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması. DPT
- Erman, S. (1992). Ticari Ceza Hukuku. İstanbul: İ.Ü. Basımevi ve Film Merkezi.
- Gündüz, O. (2009). Avrupa Konseyi Dökümanı: Ekonomik Suçun Avrupa'yı Tehdidi-2 (Karar 7971-1997). Y. Ünver içinde, Malvarlığına Karşı Suçlar ve Ekonomik Suçluluk (s. 249-287). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- İçli, T. G. (2004). Kriminoloji. Ankara: Martı Kitap ve yayınevi.
- Sutherland, E. H. (1940, February). White Collar Criminality. American Sociological Review .
- Türkiye İstatistik Kurumu Adalet İstatistikleri.

